

آموزش معنادار

الهه حبیبیان، دبیر هنر دبیرستان دخترانه دوره اول

هماهنگی‌های لازم را جهت بازدید دانش‌آموزان پایه هشتم مدرسه انجام دادم.

از همان ابتدای حضور در بافت سنتی برای جلب توجه دانش‌آموزان به محیط اطراف و تحریک حواس پنج‌گانه که نتیجه آن به‌کارگیری قدرت تجسم و تقویت آن است، از آن‌ها خواستم چشم‌های خود را بسته و با استفاده از حس لامسه، بافت خشت و کاه‌گل را لمس نمایند و در همان حالت با حس بویایی نم صبحگاهی و کاه‌گل را استشمام کنند. تاثیر محیط در روحیه آن‌ها به‌خوبی دیده می‌شد، حتی خود من هم به وجد آمده بودم. سپس از آن‌ها خواستم تا ساختمان، نوع کاشی‌کاری، طرح‌های تزئینی و پنجره‌های خانه را با دقت ببینند و قسمتی را که خوششان می‌آید، انتخاب و طراحی کنند.

درس «فرهنگ و هنر» در دبیرستان دوره اول مباحث بسیار تاثیرگذاری در زمینه مبانی هنرهای تجسمی از الفبای تصویر گرفته تا مبحث پیام‌رسانی تصویری دارد. در پایه هشتم، فصلی به طراحی بناها، فضاها و تزئینات معماری پرداخته و مباحثی چون تقارن و طرح‌های تزئینی دوره اسلامی که اغلب شامل کتیبه‌های خوشنویسی، نقوش هندسی منظم (ستاره‌های چندپر، گره و واگیره) و نقوش گیاهی (ختایی و اسلیمی)، است را مورد بررسی قرار می‌دهد. برای کسب تجربه بیشتر، از دانش‌آموز خواسته می‌شود تا از میان بناهای ارزشمند منطقه خود نمونه‌ای انتخاب کند و درمورد تاریخ ساخت بنا و نوع نقوش و اجرا، روش تزئین سطوح، هماهنگی طرح‌ها و رنگ‌ها تحقیق نماید. امسال در توضیح این فصل به دانش‌آموزان گفتم که باید به بافت سنتی برویم، یکی از شاگردان پایه هشتم پیشنهاد داد می‌توانیم این بازدید را در منزل پدری مادر بزرگش معروف به «حاج نصر... رنگرز» در محله «شاه ابوالقاسم» انجام دهیم. به همین دلیل برای دیدن این خانه، با هماهنگی قبلی به آن‌جا رفتیم تا محیط را بررسی کنیم. آن روز مادر بزرگ دانش‌آموزم، خانم «یوسف‌زاده شاهی» خانه را به من نشان داد و برایم توضیحات جالبی درمورد قسمت‌های مختلف بنا و کارکردهای آن داد. چون فضا را مناسب دیدم،

پرسپکتیو بنا از مواردی بود که دانش‌آموزان باید سعی می‌کردند تا در طرح خود مورد توجه قرار دهند. اگر در کلاس و مدرسه می‌خواستیم که به پرسپکتیوهای موجود دقت کنند شاید یک‌نواختی فضا، انگیزه لازم را در آن‌ها ایجاد نمی‌کرد، اما این فضا به اندازه کافی توانسته بود آن‌ها را برای کار مشتاق کند. حتی دانش‌آموزانی با تمرکز کم یا بی‌علاقه با انگیزه بیشتری کار را دنبال کردند و در بازگشت به مدرسه نیز برای تکمیل کار تعلل نکردند.

برای این‌که بچه‌ها بهتر بتوانند سوژه خود را بشناسند از آن‌ها خواستیم با یک منظره‌یاب کاغذی به ابعاد ۳ در ۴ سانتی‌متر، زاویه‌های مناسب جهت عکاسی در بافت قدیم را بررسی کنند. استفاده از منظره‌یاب تفاوت دیدن با چشم و دیدن با لنز دوربین را به آن‌ها نشان می‌دهد، هم‌چنین در طراحی به آن‌ها کمک می‌کند تا سوژه خود را بهتر دیده و شناسایی کنند.

در گذر از کوچه‌پس‌کوچه‌ها، بچه‌ها یکی از افراد سالخورده و گنج‌های زنده دیارمان را دیدند. ایشان که پدر «شهید سامعی» بود، اطلاعاتی درمورد نحوه آب‌رسانی و گذر آب از محلات مختلف شهر و آسیاب‌آبی «کوشک‌نو»، نحوه استفاده از آب شرب در آب‌انبارها و چاهی که به «چاه چهل‌گز» معروف بود، به بچه‌ها داد. این توضیحات سبب شد تا دانش‌آموزان شناخت بیشتری از شیوه زندگی مردم یزد در گذشته پیدا کنند.

در بازدید از مسجد جامع نیز تزیینات بناها مثل کتیبه‌های خوشنویسی و نقوش گیاهی و هندسی منظم و ... مورد بررسی و کار عملی قرار گرفت. در راه برگشت، دانش‌آموزان با گردشگران خارجی که یکی از آن‌ها استاد نقاشی بود، صحبت کردند و مباحث زیادی در زمینه اجرای تقارن و پرسپکتیو مطرح شد؛ بچه‌ها هم سوالات خود را درمورد نوع آموزش‌هنر در کشورهای اروپایی پرسیدند. همین اتفاقات پیش‌بینی نشده کمک کرد تا دانش‌آموزان با مباحث درسی خود، از ابعاد دیگر هم آشنا شوند.

در آخر دانش‌آموزان پس از بازگشت به مدرسه آثاری که در حین بازدید انجام داده بودند، تکمیل کردند. ماکت‌هایی با الهام از پنجره‌هایی که دیده بودند ساختند؛ درمورد مفاهیم و اصطلاحاتی که در بازدید از بناهای قدیمی و معماری اصیل شهر یزد با آن برخورد کرده بودند مثل چاه چل‌گز، مطالبی در قالب تحقیق ارائه دادند. لازم به ذکر است آثار کامل در این زمینه در جشنواره پایان سال در نمایشگاه آثار هنری دانش‌آموزان به نمایش گذاشته شد.

در این بازدید بچه‌ها نه فقط مفاهیم نقوش هندسی، طراحی و پرسپکتیو، بلکه بافت زندگی و خلق و خوی مردم را لمس کردند. تجاری از این دست نشان می‌دهد، فضای آموزشی در یادگیری بسیار موثر است و چالش‌های فکری زیادی در دانش‌آموزان ایجاد می‌کند. در این روش توضیحات اضافه که احساس کسالت و گریز از آموزش در دانش‌آموز ایجاد می‌کند حذف، و آموزش به شکل کاملاً متفاوت انجام می‌شود تا جایی که دانش‌آموز ناخودآگاه به سمت مباحث و کشفیات جدید هدایت می‌شود.

چه خوب است با توجه به تفاوتی که دنیای نسل جدید با نسل گذشته دارد جهت علاقه‌مند کردن آن‌ها به علوم و مباحث آموزشی مختلف به دنبال روش‌های متفاوت و خلاقانه باشیم.

